

УДК 338.242

М. В. Цапаспірант
Львівська комерційна академія**МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ДЕРЖАВНОЇ СТРУКТУРНОЇ ПОЛІТИКИ ІМПОРТОЗАМІЩЕННЯ В УКРАЇНІ**

Статтю присвячено узагальненню обсягів та рівня імпортозалежності економіки України, ідентифікації чинників імпортозаміщення. Проаналізовано обсяги внутрішнього виробництва, роздрібногo товарообороту, доходів і витрат населення. Зроблено висновки щодо перспективних напрямів регулювання імпортозаміщення в Україні.

Ключові слова: імпортозаміщення, державне регулювання, структурна політика, макроекономічні передумови.

I. Вступ

Методологічно проблема імпортозаміщення зумовлена двома доміантними групами чинників. З одного боку, це розвиток внутрішнього споживчого ринку країни (включно з його елементами та взаємозв'язками між ними – попитом і пропозицією товарів, доходами населення і його купівельною спроможністю, сформованістю торгово-посередницької інфраструктури та легкості входження в торговельні мережі й сферу товарного обігу), який, власне, і слугує каталізатором привабливості для зовнішньої експансії товарів і послуг, з іншого – розвиненість бар'єрного чинника та компенсаторних можливостей національного господарства (наявність потужностей внутрішнього виробництва, конкурентоспроможність місцевих виробників, дієвість елементів інституційної інфраструктури тощо), які стримують надходження на внутрішній ринок товарів, виготовлених не на території країни, або й узагалі економічно унеможливають імпорт. В Україні якість та структура зазначених чинників негативна. Це позначається на надмірній імпортозалежності держави з усіма негативними наслідками.

Теоретико-прикладні засади імпортозаміщення досліджували такі вітчизняні вчені, як Я. Жаліло, В. Гацько [1], Т. Остапенко [2] та ін. Основи стратегування й планування державної політики активізації імпортозамінних процесів стали предметом наукових пошуків Г. Ортіної [3], Т. Кисіля [4] та ін. Зовнішньоекономічні механізми регулювання імпортозаміщення розробляли І. Дунаєв, В. Бабаєв [5]. Проте особливості сучасних передумов імпортозаміщення, які в Україні особливо загострилися, потребують обґрунтування абсолютно нових і більш дієвих підходів до державного регулювання та вирішення цієї проблеми.

II. Постановка завдання

Мета дослідження полягає в проведенні аналізу макроекономічних передумов імпортозаміщення, оцінюванні чинників, що їх визначають, та формуванні перспективних напрямів удосконалення державної структурної політики імпортозаміщення в Україні.

III. Результати

До переліку чинників, які стимулювали насичення внутрішнього ринку України товарами та послугами, передусім, відносимо зростання внутрішнього ринку й збільшення обсягів роздрібногo товарообороту. Так, якщо оборот роздрібногo торгівлі в 2000 р. становив 47,5 млрд грн, то в 2012 р. збільшився до 812,1 млрд грн. У цей самий період спостерігалось істотне (у межах 10%) щорічне (крім кризових 2008–2009 рр.) збільшення обсягу роздрібногo товарообороту не лише в номінальних, а й у фактичних цінах: у 2000 р. темпи зростання (до попереднього року) становили 108,1%, у 2005 р. – 123,4%, у 2010 р. – 110,1%, у 2011 р. – 113,2%. Лише в 2012 р. до попереднього року спостерігався приріст у розмірі 12,3%. Звернімо увагу, що в 2012 р. відносно 2000 р. загальний оборот роздрібногo торгівлі по державі у порівняльних цінах збільшився в 5,5 разу [6, с. 5, 31]. Це є очевидним свідченням швидкого поступу вітчизняного внутрішнього споживчого ринку, а, відтак, і зростання його привабливості для виробників і постачальників товарів з інших держав.

У 2012 р. вітчизняний оборот роздрібногo торгівлі досяг 812,1 млрд грн, що є свідченням місткого внутрішнього ринку держави, та збільшився до 2000 р. у 17,1 разу. Високими темпами за аналізований період збільшувався і продаж товарів населенню в роздріб. Так, на одиницю населення роздрібний товарооборот у 2012 р. становив 8885 грн, що було на 16,01% більше, ніж у попередньому році, та у 15,2 рази більше, ніж у 2000 р. Хоча як обсяги, так і темпи зростання роздрібногo товарообороту в сільських поселеннях

України були меншими порівняно з міськими поселеннями, загалом тенденції щодо покращення купівельної спроможності та збільшення обсягів споживання товарів спостерігалися аналогічні.

Потрібно звернути увагу й на те, що попри загальновідомі процеси концентрації роздрібною торгівлі в нашій державі у великих торговельних мережах, що супроводжується відкриттям великої чисельності супер- та гіпермаркетів, структурна характеристика їх місця в роздрібному товарообороті погіршується. Йдеться про зменшення частки роздрібного товарообороту підприємств та збільшення частки роздрібного товарообміну фізичних осіб-підприємців. Упродовж 2000–2012 рр. частка роздрібного товарообороту підприємств зменшилася на 6,8 в. п. (з 53,8% до 47,0%), натомість частка товарообороту фізичних осіб-підприємців збільшилася на 11,4 в. п. (з 35,8% до 47,2%). Це також можна розглядати як сприятливу передумову для збільшення обсягів проходження на внутрішній ринок товарів іноземного походження та виробництва, адже, поперше, багато фізичних осіб-підприємців здійснює постачання товарів із-за кордону, налагодивши власний канал імпорту й товароруку (це особливо характерне для продажу одягу, побутової техніки, господарських та інших непродовольчих товарів); по-друге, через велику кількість приватних підприємців державі складніше налагодити систему контролю за проходженням товарів через цей канал; по-третє, потрапити в мережу великих об'єктів роздрібною торгівлі імпортерів часто витратніше через необхідність домовлятися з власниками та керівниками торговельних підприємств про представництво своїх товарів у їх торговельній залі.

Передумовою, що стимулює імпорт в Україну товарів і послуг, стало зростання доходів населення. Так, сукупні доходи населення в Україні становили в 2012 р. 1,4 трлн грн та збільшилися до 2000 р. у 10,9 разу. Лише до 2011 р. доходи населення зросли на 11,1%. Майже аналогічними темпами зростала за цей самий період і заробітна плата (жодного року в період з 2000 по 2012 рр. приріст заробітної плати та середнього розміру місячної пенсії пенсіонерам не становив менше ніж 10%), що в 2012 р. дорівнювала 42,2% від загальних доходів населення. Для порівняння: частка доходів від власності становила в 2012 р. лише 5,3%, прибутку та змішаного доходу – 15,1%. Високий рівень заробітної плати в сукупних доходах громадян (порівняно з країнами ЄС, де рівень заробітної плати не перевищує 25–30% і значну частку становлять доходи від підприємницької діяльності та комерціалізації власності) є свідченням надмірної залежності населення від зайня-

тості й оплати праці та, відповідно, обмеженості у витратах на придбання товарів довгострокового використання (на противагу споживчим витратам) чи на інвестиційні цілі. Очевидно, що це також сприятливий чинник для постачання на внутрішній ринок України імпортованих товарів часто невисокої якості, але дешевших за ціною.

Не менш важливу роль у формуванні купівельних фондів населення відіграють соціальні допомоги та інші поточні трансферти, що становили у 2012 р. 593,2 млн грн (37,4% у сукупних доходах населення). До 2000 р. сума за цією статтею загальних доходів громадян збільшилася в 4,8 разу, що також є свідченням не надто високої заможності населення, що надмірно залежне від державної підтримки та, очевидно, не надто соціально захищене й не має достатніх можливостей для придбання більш якісних і дорожчих споживчих товарів та послуг.

Як можемо спостерігати, темпи зростання витрат населення на придбання товарів і послуг зросли в 2000–2012 рр. на таку саму величину, як і обсяги отриманої заробітної плати. Відтак, робимо висновок, що в населення немає достатніх фінансових можливостей на формування нагромаджень і заощаджень. Рівень витрат на придбання товарів і послуг у сукупних доходах населення становив у 2012 р. 83,8%, що є високим значенням, та цей показник щороку збільшується (наприклад, частка витрат на нагромадження та нефінансові активи становила лише 1,3%, на фінансування доходів від власності – 2,0%, приріст фінансових активів – 6,1%, поточні податки на доходи, майно та інші поточні трансферти – 6,8%). До 2011 р. показник збільшився на 2,4 в. п., а до 2009 р. – на 4,5 в. п. Це є свідченням, з одного боку, зростання купівельної спроможності населення, а з іншого – посилення його залежності від споживчого ринку. Така обставина, очевидно, що є сприятливою для постачання на споживчий ринок іноземних товарів і послуг.

Ще більш критичною є ситуація з грошовими доходами та витратами домогосподарств. Їх витрати на придбання товарів і послуг у 2012 р. становили 90% від загальних витрат. При цьому переважало придбання продовольчих товарів – 52,8%. Попри те, позитивно, що за аналізований період зростала частка витрат на непродовольчі товари. Упродовж 2000–2012 рр. частка витрат на непродовольчі товари збільшилася на 8,0 в. п. (з 29,2% у 2000 р. до 37,2% у 2012 р.). Це є свідченням певного покращення рівня якості життя і скерування все більшої частини купівельних фондів населення на придбання товарів довшого вжитку. З іншого боку, це також може бути позитивним чинником для стимулювання збільшення обся-

гів імпорту, а саме: побутових товарів, електротехніки, автомобілів тощо.

Сприятливим чинником для налагодження каналів товароруку на внутрішній ринок України імпортованих товарів став також швидкий розвиток вітчизняної торгово-посередницької інфраструктури, включно з елементами зовнішньоторговельної діяльності. Незважаючи на чітко виражену тенденцію до зменшення чисельності підприємств роздрібною торгівлі (кількість підприємств роздрібною торгівлі та ресторанного господарства за період з 2005 р. по 2012 р. зменшилася на 28,1%, або на 17,2 тис. од., а кількість підприємств роздрібною торгівлі без торгівлі автомобілями, мотоциклами та пальним – на 29,5% (11,4 тис. од), у т. ч. підприємств, що торгують переважно продовольчими товарами – на 30,3%, а непродовольчими – на 29,1%), її не слід вважати такою, що свідчить про звуження мережі об'єктів сфери товарного обігу.

Підставою для такого висновку є збільшення чисельності та торгових площ продовольчих універсамів та супермаркетів (чисельність об'єктів збільшилася в 2012 р. відносно 2005 р. на 73,1%, а їх торгова площа – на 81,2%), гіпермаркетів (відповідні показники для яких збільшилися у 4,4 та 4,8 рази), непродовольчих універмагів (на 45,0% та 3,9 рази). На сьогодні мережа великих об'єктів як роздрібною, так і оптовою торгівлі продовжує розвиватися та багато об'єктів перебуває на стадії інвестування й завершення будівництва.

Підтвердженням розвитку в нашій державі торговельних об'єктів є збільшення забезпеченості населення торговельною площею. Так, у 2000 р. на 10 тис. осіб населення припадало 1437 м² торгової площі. Тоді як у 2012 р. цей показник збільшився до 2040 м², що на 603 м², або на 42,0%, більше.

Останніми роками спостерігається й активне збільшення обсягу роздрібного товарообороту в розрахунку на один м² торгової площі (причому більшими темпами, ніж зростає торгова площа) – т. зв. віддача торгової площі. Якщо в 2005 р. на 1 м² торгової площі припадало 27,4 тис. грн роздрібного товарообороту, то у 2012 р. цей показник збільшився до 87,4 тис. грн (що в 3,2 рази більше), віддача торгової площі під продовольчі товари збільшилася за цей період у 4,4 рази, а під непродовольчі – в 3 рази.

На нашу думку, збільшення торгової площі та підвищення ефективності її використання розширює можливості для імпортерів і нерезидентів для розміщення їх товарів у роздрібній торговельній мережі України. З іншого боку, зменшення чисельності підприємств та об'єктів торгівлі може стати сприятливою передумовою для органів державного управління щодо застосу-

вання економічних інструментів обмеження доступу імпортованих товарів на полиці торговельних підприємств.

Сприятливою умовою щодо зростання обсягів імпорту в нашу державу товарів та послуг стало збільшення чисельності суб'єктів господарювання, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, зокрема займаються імпортом. Так, кількість підприємств-імпортерів у 2013 р. становила 24,7 тис. од., що на 781 підприємство (на 3,3%) більше, ніж у попередньому році [7, с. 19]. Протягом 2010–2013 рр. чисельність імпортерів щороку лише збільшувалася та зросла порівняно з 2007 р. на понад 2 тис. (на 9,1%) підприємств. Ще більш виразними були тенденції щодо зростання чисельності імпортерів послуг. У 2013 р. такою діяльністю займалося 6037 підприємств, що було на 570 од. (10,4%) більше, ніж у попередньому 2012 р.

Вже стало традиційним у нашій державі те, що діяльність підприємств-імпортерів більш активна, ніж експортерів, адже станом на 2013 р. чисельність імпортерів була більшою на 80,2%. Найбільшою була диференціація цього показника в 2008 р. – 2,2 рази. Потрібно звернути увагу й на те, що разом зі збільшенням чисельності суб'єктів імпорту останніми роками активно розвивалася й мережа представництв-імпортерів та торговельних агентів, що просувають і пропонують на внутрішньому ринку товари та послуги, виготовлені не на території України. Це призвело, по-перше, до збільшення обсягів імпорту товарів і послуг (як у вартісному, так і в абсолютному вираженні) та, по-друге, зміцнення позицій основних країн-партнерів у структурі імпорту товарів. Якщо у 2009 р. частка Російської Федерації в імпорті товарів в Україну становила 29,1%, Німеччини – 8,5%, Китаю – 6,0%, Польщі – 4,8%, Казахстану – 4,5%, то в 2013 р. частка Російської Федерації збільшилася до 30,2%, Китаю – 10,3%, Німеччини – 8,8%, Польщі – 5,3% та значно посилили позиції такі економічно розвинені держави, як США (частка в імпорті в Україну – 3,6%) та Італія (2,7%).

Таким чином, розвиток інституційної інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності, зокрема імпорту, та, навпаки, певне відставання інституційних можливостей вітчизняного експортного комплексу є позитивною передумовою до посилення проблеми імпортозаміщення в Україні.

Власне, потужний експортний потенціал є одним із компенсаторних інструментів регулювання обсягів імпорту. Але для цього потрібно сформувати конкурентоспроможний виробничий комплекс. Певні передумови для цього існують. Так, в Україні упродовж 2000–2007 рр. та 2010–2011 рр. збільшувалися обсяги промислового виробництва, у 2000–2006 рр., 2008 р. та 2011 р. –

виробництва продукції сільського господарства; за період 2000–2012 рр. обсяги виробництва промислової продукції збільшилися в 6,1 разу, а продукції сільського господарства – на 47,9%.

Проте, як можна спостерігати на рисунку практично весь період упродовж 2000–2012 рр. зростання обсягів виробництва вітчизняної

продукції не встигало за темпами зростання продажу продукції в роздріб. Таким чином, ще й з урахуванням спрямування частини виготовленої в державі продукції на експорт, є підстави стверджувати, що ніша, яка утворюється при розширенні місткості сфери товарного обігу, заповнюється імпоротною продукцією.

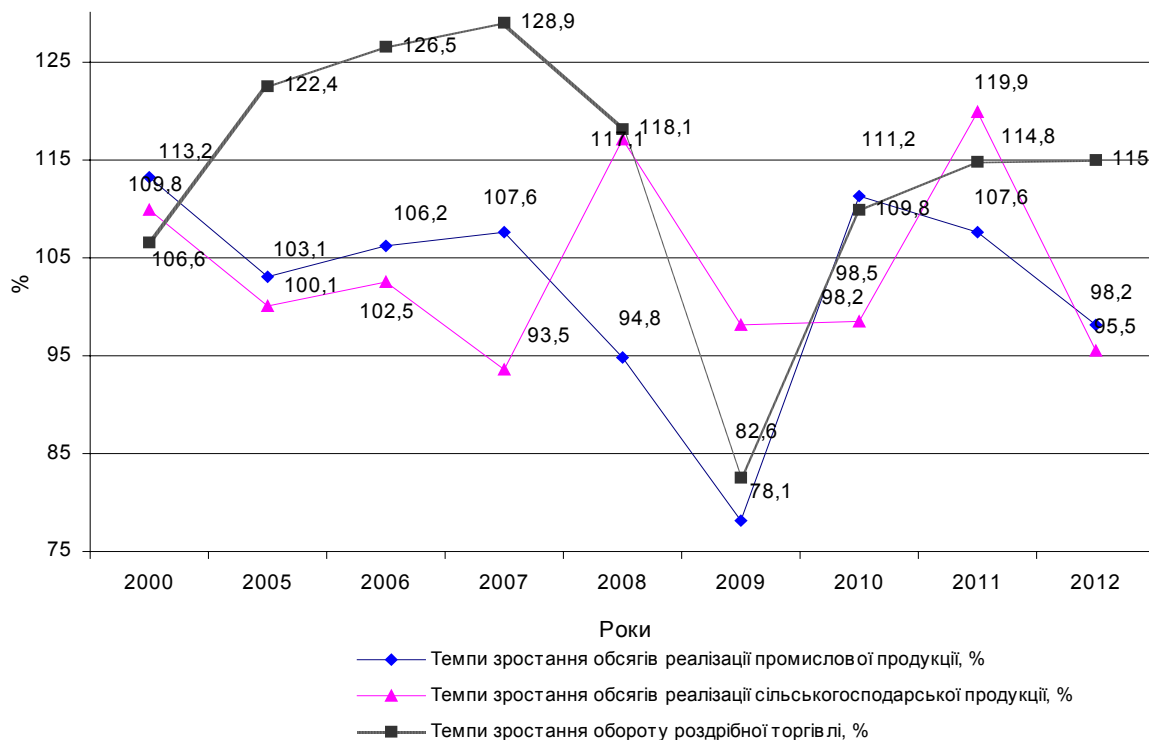

Рис. Темпи зростання обсягів реалізації промислової і сільськогосподарської продукції та роздрібно-товарообороту в Україні у 2000–2012 рр. ([8, с. 27])

Особливо відчутним був розрив у 2005–2007 рр., коли темпи приросту роздрібно-товарообороту становили понад 20%, а реалізації продукції промисловості та сільського господарства – лише в межах 3–7%. Позитивно, що в 2011 р. темпи зростання обсягу реалізації сільськогосподарської продукції перевищили темпи зростання роздрібно-товарообороту, але в 2012 р. продовжилася негативна тенденція до:

1) спаду темпів зростання обсягів реалізації продукції промисловості (на 1,8 в. п.) та сільського господарства (на 4,5 в. п.);

2) значного перевищення темпів розширення сфери товарообігу над обсягами вітчизняного виробництва.

Особливо негативною характеристикою спаду в промисловості в 2012 р. слід вважати зменшення обсягів виробництва й реалізації продукції в переробній промисловості (на 3,7%), де створюється основна частина доданої вартості, а саме в легкій промисловості (на 5,5%), обробленні деревини та виробництві виробів з деревини (на 1,8%), ви-

робництві коксу та продуктів нафтоперероблення (на 26,4%), виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції (на 5,8%), металургійному виробництві та виробництві готових металевих виробів (на 5,2%), машинобудуванні (на 6,0%).

Звернімо увагу й на те, що недостатньою конкурентоспроможністю характеризується вітчизняне виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, що є одним з головних чинників продовольчої, а через неї й соціальної та демографічної безпеки держави. Так, у 2008, 2009 та 2011 рр. спостерігався спад у цій галузі промисловості, а приріст продукції в 2010 (на 3,2 в. п.) та 2012 рр. (на 1,6 в. п.) слід вважати недостатнім, оскільки з урахуванням індексів цін промислової продукції в ці роки приріст виробництва і реалізації харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів у порівняльних цінах у ці роки також є від'ємним. З огляду на наявні виробничі потужності парадоксальним є зменшення обсягу виробництва хліба і хлібобулочних виробів (на 4,0% до

2011 р.), напоїв (на 2,0%) та тютюнових виробів (на 1,5%).

Щодо спаду у вітчизняному машинобудуванні органам державного управління потрібно звернути увагу на скорочення у 2012 р. до 2011 р. виробництва машин і устаткування (на 10,0%), а також виробництва електричного, електронного та оптичного устаткування (на 11,6%).

Україна має значний потенціал сільськогосподарського виробництва, але не лише неефективно використовує його, але й навіть частково втрачає. Так, у 2012 р. відносно 2011 р. зменшилися обсяги продукції рослинництва (на 8,2%), зокрема, зернових культур (на 18,4%), технічних культур (на 2,5%), картоплі, овочів та баштанних (на 1,2%), плодоягідних і винограду (на 1,2%), кормових культур (на 6,6%). Обсяги продукції сільськогосподарства (у постійних цінах 2010 р.) у 2012 р. зменшилися порівняно з попереднім роком на 4,5%.

Усе це є свідченням недостатньо ефективного використання вітчизняних виробничих потужностей з метою постачання на внутрішній ринок товарів, виготовлених на території України, та протидії таким чином імпортованим товарам. Очевидно, що вітчизняний виробник потребує підтримки як фінансово-інвестиційної, ресурсної, так і маркетингової щодо створення якісної та конкурентоспроможної продукції й просування її на ринок.

Передусім, органам державного управління слід спрямувати зусилля на підтримку вітчизняних товаровиробників у модернізації та осучасненні їх матеріально-технічної бази.

Іншою негативною тенденцією є малоінвестиційний характер капітальних інвестицій суб'єктів реального сектора національної економіки. Так, у 2012 р. частка інвестицій у концесії, патенти, ліцензії, торговельні марки й аналогічні права становила лише 1,6%, а в придбання програмного забезпечення – 1,2%. Аналогічні показники для сільського, лісового та рибного господарства були на рівні 0,08% та 0,1%, а промисловості – 0,3% та 0,5%.

IV. Висновки

Для сучасного посттрансформаційного етапу розвитку економіки України характерною є ситуація, коли посилюється вплив чинників, які стимулюють збільшення обсягів імпорту (швидке розширення місткості внутрішнього ринку та сфери товарного обігу, зростання доходів громадян, розвиток інституційної інфраструктури торгово-посередницької та зовнішньоекономічної діяльності, послаблення контролю й покращення можливостей входження в систему вітчизняної торгівлі), й практично не сформовано бар'єр-

них та компенсаторних можливостей протидії (формування й використання потужностей внутрішнього виробництва, зростання його конкурентоспроможності, підвищення фінансово-економічної ефективності, розвиток інвестиційно-інноваційно активних інтегрованих підприємницьких мереж). Встановлено наявність негативних тенденцій до зменшення частки продажу в роздрібному товарообороті товарів, виготовлених на території України, та збільшення обсягів продажу імпортованої продукції. За 2005–2012 рр. частка продажу вітчизняних товарів зменшилася з 70,5% до 58,9% (на 11,6 в. п.). Ситуація особливо критична для непродовольчих товарів, де за цей період частка товарів, виготовлених на території нашої держави, зменшилася на 15,7 в. п. – до рівня 41,9%. Погіршення, хоча й меншою мірою, спостерігається і для продукції продовольства.

Список використаної літератури

1. Жаліло Я. А. Проблеми формування сучасних засад політики імпортозаміщення в Україні [Електронний ресурс] / Я. А. Жаліло, В. М. Гацько // Стратегічна панорама. – Режим доступу: http://www.niisp.org/vydanna/panorama/issue.php?s=epol2&issue=2006_1.
2. Остапенко Т. Вплив експортоорієнтованих та імпортозаміщуючих галузей на зростання економіки країни / Т. Остапенко // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 10. – С. 11–16.
3. Ортіна Г. Моделювання розвитку реального сектора економіки як елемент державної антикризової стратегії / Г. Ортіна // Економіка. – 2014. – № 2 (128). – С. 25–29.
4. Кисіль Т. В. Теоретичні засади використання стратегії імпортозаміщення на промислових підприємствах / Т. В. Кисіль // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2014. – № 1. – С. 64–71.
5. Дунаєв І. В. Імпортозаміщення в контексті вибору механізмів державної зовнішньоторговельної політики України / І. В. Дунаєв, В. Ю. Бабаєв // Державне будівництво. – Вісник Харківського регіонального інституту державного управління при Президенті України. – 2012. – № 1. – С. 56–64.
6. Роздрібна торгівля України у 2012 році. – Київ : Державна служба статистики України, 2013. – 174 с.
7. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2013 році. – Київ : Державна служба статистики України, 2014. – 156 с.
8. Статистичний щорічник України за 2012 рік. – Київ : Державна служба статистики України, 2013. – 552 с.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2014.

Цап М. В. Макроэкономические предпосылки государственной структурной политики импортозамещения в Украине

Статья посвящена обобщению объемов и уровня импортозависимости экономики Украины, идентификации факторов импортозамещения. Проанализированы объемы внутреннего производства, розничного товарооборота, доходов и расходов населения. Сделаны выводы относительно перспективных направлений регулирования импортозамещения в Украине.

Ключевые слова: импортозамещение, государственное регулирование, структурная политика.

Tsap M. Macroeconomic Pre-Conditions of Import Substitution in Ukraine Government Structural Policy

In the article the effects of shadowing processes in socio-economic and public life, and, ultimately, negatively affect the functioning and development of the state as a social and economic system. The author emphasizes the importance of today the formation of effective rendering and means of shadow economy until internal problems are not reinforced by external risks of instability.

It is proved that the formation of the so-called "critical mass" of shadow economic relations distorts not only the economic interests of the economy, and even distorts the principles and the basic principles on which operating and interacting entities. In the end, the author emphasized that currently compensatory and regulatory rendering are not yet effective and not fully formed, there is a deep vertical and horizontal permeability shadowing and shadowing processes lead to the aggravation of problems in areas such as tax and fiscal, macroeconomic, monetary, institutional and structural, investment, as well as to promote competition and the efficient functioning of market rendering, employment, labor force reproduction and productivity in key sectors of economic activity. A believe that the negative effects of shadowing process in amounts in excess of the threshold level is rising threats to macroeconomic, financial, and social security.

According to the author, it is quite significant and real threat to macroeconomic component of security caused by large-scale shadow on national economy post-transformational stage of its development, is a distortion of the real state of the macroeconomic situation in the country and, what is worse - in spatially structured context. We obtain the conclusion that shadow economic relations leads to a negative impact on the effective functioning of the legal sector enterprises, particularly due to lower efficiency, reducing the total volume of production and consumption in the country, even more negative impact on competition and makes for a legitimate business, organized crime and economic crime activities.

Due to the analysis of individual parameters obtained conclude maintain the low efficiency of entities Ukraine to implement technological innovation. And one of the factors for this situation is proposed to consider the negative impact and the negative effects of shadowing process for scientific and technological components of economic security.

The author believes that the impact of the shadow economy on the functional and structural characteristics of the economic security of the state on post-transformational stage of development of the national economy has been mixed. But the shadow economy is detrimental to the state budget, reducing the effectiveness of macroeconomic policies, investment climate worsens, the competitive environment adversely affecting the national interest.

Key words: import substitution, government control, structural policy, macroeconomic pre-conditions.